

Wetsvoorstel Wijziging van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden en het Wetboek van Strafvordering in verband met de introductie van conservatoire afname van celmateriaal en enkele andere wijzigingen met betrekking tot DNA-onderzoek

Consultatieverslag

1. Inleidend

Onderwerp van de consultatie

Naam:
Wijziging van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden en het Wetboek van Strafvordering in verband met de introductie van conservatoire afname van celmateriaal en enkele andere wijzigingen met betrekking tot DNA-onderzoek

Van:
De Minister van Justitie en Veiligheid

Type voorstel:
Wetsvoorstel

Looptijd van de consultatie

Startdatum consultatie:
17 april 2023

Einddatum consultatie:
12 juni 2023

Doel van het voorstel en voorgelegde vraag

Doel van het wetsvoorstel:

Met dit wetsvoorstel wordt een verdergaande realisatie beoogd van de doelen die met de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden worden nagestreefd: het voorkomen, opsporen, vervolgen en berechten van strafbare feiten waarbij celmateriaal van daders wordt achtergelaten. De Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden regelt dat celmateriaal – meestal wangslim – wordt afgenomen van personen die wegens ernstige misdrijven zijn veroordeeld tot vrijheidsbenemende sancties of taakstraffen. Met dat celmateriaal wordt een DNA-profiel opgesteld, dat wordt opgeslagen in de DNA-databank voor strafzaken. Op die manier kan worden onderzocht of deze personen eerder strafbare feiten hebben gepleegd waarbij celmateriaal van de dader is achtergelaten. Ook kan bij toekomstige strafbare feiten waarbij celmateriaal van de dader wordt achtergelaten, worden onderzocht of het DNA-profiel van de verdachte van dat feit in de DNA-databank is opgenomen.

Uit onderzoek blijkt dat op dit moment van 87 procent van de veroordeelden die vallen onder het bereik van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden, een DNA-profiel in de DNA-databank wordt opgenomen. Om dit percentage te verbeteren, wordt in dit conceptwetsvoorstel voorgesteld om niet pas ná een veroordeling celmateriaal af te nemen, maar dit al in een eerder stadium te doen: tijdens het opsporingsonderzoek, nadat de verdachte van een ernstig misdrijf is aangehouden. Dit celmateriaal zal in een centrale, beveiligde opslag worden bewaard. Het mag op dat moment nog niet worden gebruikt om een DNA-profiel te bepalen en op te slaan in de DNA-databank. Pas als de verdenking uitmondt in een veroordeling, kan dit celmateriaal worden gebruikt voor het bepalen van het DNA-profiel. Het mag dan ook worden opgeslagen in de DNA-databank. Dit is ook mogelijk als de veroordeelde niet te vinden is. Zijn celmateriaal is immers tijdens het opsporingsonderzoek al veiliggesteld. Als duidelijk is dat er geen veroordeling zal volgen, dan wordt het afgenomen celmateriaal direct vernietigd.

Voorgelegde vraag:

Wat is uw reactie op het conceptwetsvoorstel en de memorie van toelichting?

Opbrengst van de consultatie

Over dit wetsvoorstel zijn adviezen ontvangen van het College van procureurs-generaal (OM), de politie, de Koninklijke Marechaussee (KMar), de Autoriteit Persoonsgegevens (AP), de Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA), de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR) en de Raad voor de rechtspraak (Rvdr). Via internetconsultatie.nl zijn daarnaast 34 individuele reacties ontvangen.

2. Beeld van binnengekomen reacties

Thema's in de consultatiereacties

De politie en de KMar zijn positief over het voorstel om conservatoire celmateriaalafname mogelijk te maken. De overige geconsulteerde organen en personen zijn overwegend kritisch. De kritiek richt zich vooral op de inbreuk die wordt gemaakt op grond- en mensenrechten, zoals de onschuldpresumptie, het recht op privacy en het recht op vrijheid. Ook wordt in sommige reacties gesteld dat er een risico bestaat dat misbruik wordt gemaakt van het conservatoir afgenomen celmateriaal, in die zin dat het zal worden gebruikt voor andere doeleinden dan het – na een veroordeling – opstellen van een DNA-profiel en opslaan daarvan in de DNA-databank. In dat verband is ook gewezen op veiligheidsrisico's en is de vraag opgeworpen hoe de beveiliging van deze persoonsgegevens kan worden gegarandeerd en kan worden voorkomen dat gegevens op straat komen te liggen.

Wijzigingen naar aanleiding van de consultatie

Naar aanleiding van de uitgebrachte adviezen zijn het wetsvoorstel en de memorie van toelichting aangepast. In het bijzonder is het moment aangepast waarop het celmateriaal kan worden afgenomen. Dat gebeurt in het nieuwe voorstel ná de in verzekeringstelling (in plaats van (ook) al tijdens het ophouden voor onderzoek). Deze wijziging is uitvoerig toegelicht in de memorie van toelichting. Daarnaast is uitgebreider uiteengezet waarom het wetsvoorstel in overeenstemming is met mensenrechten, in het bijzonder artikel 8 EVRM (het recht op privacy).

Verhouding wetsvoorstel tot hoger recht, in het bijzonder het recht op privacy

In verschillende reacties die zijn ontvangen via internetconsultatie.nl is betoogd dat met dit wetsvoorstel verschillende grond- en mensenrechten worden geschonden.

Reactie:

De paragrafen in de toelichting over het nut en de noodzaak van het wetsvoorstel en de verhouding van het wetsvoorstel tot grond- en mensenrechten zijn uitgebreid. Er is nader toegelicht waarom de inbreuk die met dit voorstel op grond- en mensenrechten wordt gemaakt gerechtvaardigd en proportioneel is in het licht van het nagestreefde doel. In de toelichting is verder uiteengezet op welke wijze de voorgestelde procedure wordt vergezeld van verschillende waarborgen, die ervoor zorgen dat conservatoir afgenomen celmateriaal niet kan worden gebruikt indien er geen veroordeling is, en dat het moet worden vernietigd zodra er geen grond meer is om het materiaal te bewaren.

Meer in het bijzonder is gekozen voor een ander moment van afname van het celmateriaal, zodat in veel minder gevallen – naar achteraf blijkt – ten onrechte celmateriaal zal zijn afgenomen. Bovendien zullen personen niet langer hoeven te worden vastgehouden met het oog op de afname van het celmateriaal. Dit komt de proportionaliteit van het wetsvoorstel in den brede ten goede.

Ernstig misdrijf

In enkele individuele reacties is de vraag opgeworpen wat onder een "ernstig misdrijf" moet worden verstaan.

Reactie:

Een "ernstig misdrijf" is een misdrijf waarvoor iemand voorlopig kan worden gehecht (veelal: misdrijven waarop een maximale gevangenisstraf van vier jaar of meer is gesteld). Dat is immers een vereiste om na een veroordeling over te gaan tot het opmaken van een DNA-profiel en het verwerken daarvan in de DNA-databank.

Jeugdigen en voorwaardelijke straffen

Eén particuliere reactie houdt in dat de toelichting duidelijkheid zou moeten bieden of, als het gaat om een bevel tot celmateriaalafname bij een jeugdige veroordeelde, de drempel van veertig uur taakstraf ook geldt als een gedeelte van die taakstraf voorwaardelijk is opgelegd.

Reactie:

Het wetsvoorstel is aangepast, in die zin dat de drempel van veertig taakstraf niet meer in het wetsvoorstel is opgenomen, maar in het algemeen de verplichting wordt opgenomen dat bij het bepalen of een DNA-bevel wordt gegeven, de leeftijd van de betrokkene in ogenschouw wordt genomen. De relevantie van de – overigens terechte – vraag is daarmee verdwenen.

